

*Zemfira Səfərova,
AMEA-nın müxbir üzvü, sənətsünaslıq doktoru, professor,
əməkdar incəsənət xadimi, əməkdar elm xadimi
(Azərbaycan)*

“MUSIQI TARIXİ VƏ NƏZƏRİYYƏSİ” ŞÖBƏSİNİN 70 İLLİK ELMİ FƏALİYYƏTİ (MÜHÜM TƏDQIQATLAR VƏ NAILİYYƏTLƏR)

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən biri musiqimizin klassiki, akademik Üzeyir Hacıbəyli olmuşdur. O, 1945-ci ilin sentyabrında Elmlər Akademiyasının “İncəsənət” İnstitutunun (o zaman bu institut belə adlanırdı) direktoru təyin edilmiş və 1948-ci ilin noyabrına qədər, yəni vəfatına qədər bu vəzifədə çalışmışdır.

Bu illərdə əldə olunan mühüm elmi nailiyyətlər kimi biz ilk növbədə Üzeyir Hacıbəylinin adıyla bağlı əsərləri təqdim etməyi özümüzə borc bilirik və birinci növbədə alimin özünün 1945-ci ildə bitirdiyi “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları” fundamental tədqiqatını göstərmək istəyirik. Hacıbəyli bu haqda belə yazırdı: “Azərbaycan xalq musiqisini öyrənmək sahəsindəki işimin, bir bəstəkar olaraq mənim üçün əməli əhəmiyyəti o oldu ki, mən “Koroğlu” operasını yazdım.”¹

İki hissəli Hacıbəyli tədqiqatının birinci hissəsi milli musiqinin səs sistemi, tetraxordların, yəni məqam hissələrinin birləşmə üsulları, Azərbaycan məqamları səs qatarlarının qurulma qaydaları kimi əsas müddəaları irəli sürür. İkinci hissə xalq üslubunda Azərbaycan məqamlarında musiqi bəstələmək qaydalarından ibarətdir.

Məşhur rus bəstəkarı R.M. Qliyer Hacıbəylinin tədqiqatını yüksək qiymətləndirərək bəstəkara göndərdiyi məktubda yazırdı: “Mən əminəm ki, Sizin tədqiqat (yəni “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları”) Azərbaycan musiqi sənətinin, həm də bütün Sovet və dünya musiqi sənətinin inkişafında xüsusi əhəmiyyətə malik olacaq”.²

Bu belə də oldu. Əsər Azərbaycan dilindən başqa rus, ingilis dillərində nəşr olundu. Bu tədqiqat müasir Azərbaycan musiqişünaslığının əsasını qoy-

1 - Hacıbəyov Ü. “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları”, Bakı, 1950, s.10.

2 - Ситати Касимов К. “Узеир Гаджибеков” kitabından gətiririk, Bakı, 1945, s.70.

du. “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları” tədqiqatı bizim musiqişünasların əsas masaüstü əsəri oldu, və həmçinin, dünya musiqiçilərinin Azərbaycan musiqisini öyrənmək üçün əsas vasitə və mənbəyə çevrildi.

Digər mühüm əsərlər kimi biz “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsinin uzun illər ərzində işlədiyi və bu əsərlərin akademik nəşrini hazırladığı Üzeyir Hacıbəylinin musiqi əsərlərinin nəşrini göstərmək istəyirik. Bu beş böyük həcmli kitabdan ibarət üç cildin akademik nəşridir. Birinci cild – “Leyli və Məcnun” operasının partiturası (Bakı, 1983, 415 s.), ikinci cild - “Leyli və Məcnun” operasının klaviri (Bakı 1984., 240s.), üçüncü cild – “Koroğlu” operasının partiturası (Bakı, 1985, 308 s.), 1-ci kitab; 2-ci kitab (Bakı, 1989 524 s.), 3-cü kitab (Bakı, 2004, 451 s.) idi.

Məlum olduğu kimi akademik nəşr üçün musiqi əsərinin sonrakı təhriflərdən və əlavələrdən təmizlənmiş əsl müəllif mətninin olması vacibdir. Hacıbəylinin bəzi əsərlərinin əlyazmaları ümumiyyətlə hifz olunmamış, bəziləri isə bu günə yarımçıq şəkildə gəlib çatmışdır. Bu da təbiidir ki, böyük sənətkarın tam yaradıcılığını əks etdirən əsərlərinin külliyyatının nəşrini çətinləşdirir.

Azərbaycan EA-ın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsinin əməkdaşları operaların mövcud olan klavir və partituralarının əlyazmalarını əldə etmiş və onlar üzərində tutuşdurma işi aparmışlar. Çap olunmuş cildlərdə sevilib səslənən Ü. Hacıbəylinin musiqisi bir sıra mənbələr və arxiv materialları əsasında bərpa edilmişdir. Bütün cildlərə geniş ön söz və elmi şərhlər verilmişdir. Müəllif AMEA-nın müxbir üzvü Z. Səfərovadır. Redaktor I – II- cildlərin – N. Əliverdibəyov; III cildin – R. Abdullayev və N. Əliverdibəyovdur.

İlk Azərbaycan operası “Leyli və Məcnun” bütün Şərqdə opera janrının və sənətinin əsasını qoydu. “Koroğlu” isə Ü. Hacıbəyli sənətinin zirvəsi, şah əsəri olaraq klassik qəhrəmani operanın ənənələrini davam etdirmiş, Türksoyun layihəsinə əsasən dünya səhnələrində yürüşünü bu gün də davam etdirir.

Bu layihələrin dünya çapında daha geniş vüsət alması üçün şübhəsiz ki, şöbədə hazırlanmış və çap olunmuş akademik nəşrin və ondan sonra davam etdirilmiş “Heydər Əliyev fondu”nun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə “Üzeyir dünyası” layihəsi əsasında çap olunmuş digər əsərlərin əhəmiyyəti danılmazdır.

1973- cü ildə Moskvada “Советский композитор” nəşriyyatında Zemfira Səfərovanın “Музыкально-эстетические взгляды Узеира Гаджибекова»

(“Üzeyir Hacıbəyovun musiqi- estetik görüşləri”) adlı monoqrafiyası çapdan çıxdı. Monoqrafiyanın ön sözünü akademik Qara Qarayev yazmışdır. Bu tədqiqat Üzeyir Hacıbəyli haqqında xaricdə, Moskvada çıxmış Azərbaycan musiqişünasının ilk araşdırması idi. Ön sözdə Qara Qarayev belə yazırdı: “Kitabın müəllifi Üzeyir Hacıbəyovun çox mürəkkəb və çoxcəhətli, Azərbaycan xalqının keçmiş, bu günü və gələcəyi ilə bağlı vacib problemlərə toxunan, estetik konsepsiyası haqqında qanunauyğun və doğru əks etdirilmiş nəticələrə gəlir”.³

Monoqrafiyada Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığında xəlqilik və realizm, ənənə və novatorluq, millilik və beynəlmillilik kimi estetik problemlər, səs sistemi, məqam nəzəriyyəsi, melodiya, metroritm, xor, çoxsəslilik və harmonik üslub, şərq musiqisi və qərb musiqi alətləri, musiqidə tərcümə, vokal ifa-cılığı, Şərqi musiqi nəzəriyyəsi və başqa nəzəri problemlər araşdırılmışdır.

1998-ci ildə AMEA-nın “Elm” nəşriyyatında Z. Səfərovanın “Azərbaycanın musiqi elmi (XIII-XX əsrlər)” monoqrafiyası çapdan çıxdı. Bu tədqiqatda Azərbaycan musiqi elminin XIII-əsrədən XX əsrə qədərki dövrünün tarixi, inkişaf yolu ilk dəfə xüsusi monoqrafiya şəklində təqdim edilmişdir. Araşdırmada Azərbaycan musiqi elminin inkişaf yollarının əsas mərhələləri, nəzəri və estetik problemləri, həmin dövrdə yaşayıb yaradan musiqi elminin korifeyləri, onun inkişaf mərhələlərinin əsas sütunları olan Səfiyyəddin Urməvinin (XIII əsr), Əbdülqadir Marağainin (XIV-XV əsrlər), XV-XX əsrlərin görkəmli alimlərinin, Mir Möhsün Nəvvabın (XIX əsr), Üzeyir Hacıbəylinin (XX əsr) elmi irsi, eləcə də bəzi musiqi əsərləri yerli və xarici mənbələr, arxiv materialları əsasında araşdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” (12 yanvar 2005-ci il tarixli) sərəncamı ilə Z. Səfərovanın da “Azərbaycan musiqi elmi” monoqrafiyası 2006-cı ildə ikinci dəfə nəşr olunur. (Bakı, Azərənəşr, 2006).

2013-cü ildə alimin “Azərbaycan musiqi elmi (XIII-XX əsrlər)” tədqiqatı rus dilində nəşr olunur. (Земфира Сафарова. “Музыкальная наука Азербайджана» (XIII-XX века), Баку, Азернешр, 2013.)

Bu nəşr rus dilində olduğuna görə daha geniş auditoriyaya ünvanlanmışdır, həm də bu nəşrdə monoqrafiyaya yeni fəsillər əlavə olunmuşdur. Bu XV əsrin böyük alimi Fətullah Şirvani və onun “Musiqi məcəlləsi” risaləsi və XX

3 - Qarayev Q. Z. Səfərovanın “Üzeyir Hacıbəyovun musiqi estetik görüşləri” kitabına ön söz. M., 1973., s.3.

əsrin alimi, akademiki Qara Qarayevin “Musiqi – estetik konsepsiyası” və onun “Elmi-publisistik irsi” haqqında fəsilər idi. Eləcə də rus dilində Azərbaycanın qədim musiqi terminləri lüğəti (S. Urməvi, Ə. Marağai, F. Şirvani, M.M. Nəvvabın risalələri əsasında) təqdim edilmişdir.

2006-cı ildə “Şərq-Qərb nəşriyyatında nəfis şəkildə Səfiyyəddin Urməvinin “Kitabül-Ədvar”, “Şərəfiyyə” (XIII əsr), Fətullah Şirvaninin “Musiqi məcəlləsi” risalələri (XV əsr) nəşr olunmuş və diskləri də buraxılmışdır. Bu traktatların ixtisas redaktoru, ön söz və şərhlərin müəllifi Z. Səfərovadır. Azərbaycan dilinə tərcümə ilə bərabər traktatların faksimeləsi də verilmişdir. (Ərəb dilindən tərcümələri: M. Payızov, M.Əzizov, Ə. Əmirəhmədov etmişlər.). S. Urməvinin içad etdiyi “nüzhə” musiqi aləti Z.Səfərovanın gətirdiyi ölçülər əsasında bərpa edilmiş və bu alətdə onun açdığı Urməvinin XIII əsr melodiyası (“nüzhə” musiqi alətində) səslənmişdir. (Bərpaçı M. Kərimov, ifaçı G. Adıgözəlova).

2012-ci ildə “Şərq-Qərb” nəşriyyatında “Azərbaycan musiqi tarixi” nin birinci cildi (qədim dövrdən XX əsrə qədər) nəşr edildi. Cild “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən hazırlanmışdır. Cildə L.Kazımova, Ü.Talibzadə, S. Ağayeva, G. Vəzirova, R. Rzaquliyeva Z.Səfərovanın müxtəlif dövrlərə aid tədqiqatları yer almışdır. Layihənin rəhbəri və elmi redaktoru Z. Səfərovadır.

Çoxcildli “Azərbaycan musiqi tarixi”nin birinci cildi musiqimizin ən qədim zamanlardan XX əsrə qədərki dövrünü əhatə edir. Qədim dövrün musiqisinin icmalı və təfsirindən sonra ayrıca bölmə kimi musiqimizin təməlini təşkil edən şifahi ənənəli peşəkar xalq musiqimiz – aşiq sənətimiz, muğamlarımız, musiqi folklorumuz, mahnılarımız, rəqslərimiz təhlil edilir, qədim musiqi alətlərimiz təqdim olunur. Nizami dövründə musiqimizin inkişafı (XII əsr), XIII-XV əsrlərdə musiqi elmimizin korifeyləri S. Urməvi, Ə. Marağai, F. Şirvani yaradıcılığı haqqında geniş məlumat verilir. Əsərdə orta əsrin bir sıra musiqi risalələrinin təhlili təqdim olunur. Azərbaycan muğam sənətinin inkişafında Şuşa, Şamaxı və Bakı muğam məclislərinin böyük rolu qeyd olunur. Qarabağın, Şuşanın Azərbaycan musiqisinin beşiyi, musiqi məbədi olması göstərilir. Ensiklopedist alim M.M. Nəvvabın və ustad xanəndə Cabbar Qaryağdıoğluğun həyat və yaradıcılığının təhlili verilir. Azərbaycanın çoxəsrlik musiqi mədəniyyəti, XX əsrin əvvəllərində yaranan yazılı müasir bəstəkarlıq yaradıcılığının təməli üçün, onun gələcək inkişafı üçün əsas olması vurğulanır.

Hələ 1983-cü ildə II Səmərqənd simpoziumu üçün Z. Səfərova rus dilində “Mir Möhsün Nəvvab” adlı kitab yazmışdır. Sonra Nəvvab haqqında ikinci kitab Azərbaycan dilində yazıldı. Bu “Mir Möhsün Nəvvab və onun “Vüzuhül - ərqam” risaləsi idi. Kitabın ön sözü, şərhlərin və lüğətin müəllifi Z.Səfərovadır. Risalə ərəb əlifbası ilə azərbaycan dilində yazılmışdır. Kitabda mətn ərəb əlifbasından kirilə keçirilmiş, ərəb, fars dillərində verilmiş parçalar azərbaycan dilinə çevrilmişdir. Bu risalənin nəşri ilə Z. Səfərova respublikada musiqi mənbəşünaslığının əsasını qoydu. Bu il Səfərovanın M.M.Nəvvab və onun “Vüzuhül - ərqam” kitabı əsasında ssenari yazılmış və telefilm çəkilmişdir. Filmi müəllif şərhlərlə müşayiət etmişdir. (Bu film 2014-cü ildə televiziyanın “Mədəniyyət” kanalında göstərilmişdir.)

2012-ci ildə əhəmiyyətli nəşr olan “Azərbaycan muğamının ensiklopediyası” (rus dilində) Şərq-Qərb nəşriyyatında çap edilmişdir. (Tərtibçi və müəllif S. Ağayevadır). Bakı, 2014. “Azərbaycan muğamının ensiklopediyası”nda başlıca olaraq yeni bioqrafik, terminaloji və musiqişünaslığa aid problem məqalələrə xüsusi yer verilmişdir. Bu ensiklopediya həm ölkə xaricində, həm də ölkə daxilində muğam sahəsində çalışan mütəxəssislərə lazım olan nəşrdir.

2014-cü ildə şöbədə “Azərbaycan musiqi tarixi” nin birinci cildi (rus dilində) çapdan çıxmışdır, hal-hazırda isə tarixin ikinci cildi çapdadır. 2015-ci ildə AMEA-ın yaradılmasının 70 illiyi ilə əlaqədar Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən olan dahi bəstəkar və alim Üzeyir Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı haqqında monoqrafiya da hal-hazırda çapdadır. Müəllifin (Z. Səfərova) “Akademik Üzeyir Hacıbəyli. Yanan ürəyin aydınlığa çıxaran sənəti” adlı əsərində dahi bəstəkar, musiqişünas alim, dramaturq, publisist, pedaqoq, ictimai xadim Üzeyir Hacıbəylinin çoxşaxəli yaradıcılığı bir vəhdətdə araşdırılır.

Monoqrafiyada bəstəkarın həyat və yaradıcılığının salnaməsi və musiqi əsərlərinin siyahısı verilir.

Bu dövr ərzində Üzeyir Hacıbəylinin ədəbi əsərləri də 4 cildə çapdan çıxmışdır. Bu cildlərdə Hacıbəyli gözəl dramaturq (əsərlərinin çoxusunun librettosunu özü yazmışdır.), alovlu jurnalist, istedadlı publisist kimi çıxış edir.

Əsərlərinin hər dörd cildinin tərtibçisi, şərhlərin və lüğətin müəllifi Qubad Qasimov olmuşdur.

1970-ci ildə “Elm” nəşriyyatında E. Abasovanın və Q. Qasimovun “Sovet Azərbaycan musiqi sənətinin öçerkləri 1920-1956” adlı kitab çapdan çıxdı (rus dilində). Bu öçerklər 36 il ərzində Azərbaycan musiqisində baş verən

məsələlərə həsr edilmişdir. 1975-ci ildə E. Abasovanın “Üzeyir Hacıbəyov” və 1985-ci ildə “Üzeyir Hacıbəyov, Həyat və yaradıcılığı” kitab və monoqrafiyaları çapdan çıxmışdır. Bu əsərlərdə E. Abasova Hacıbəylinin əsərlərinin musiqi, dramaturji və üslub xüsusiyyətlərini, bəstəkarın simfonik yaradıcılığının inkişaf mərhələlərini araşdırmışdır.

Ümumiyyətlə, Üzeyir Hacıbəyli yaradıcılığı Azərbaycan musiqişünaslığının əsas tədqiqat mövzusunə çevrilmişdir. Bu barədə Üzeyirşünas alim Z. Səfərovanın bir sıra tədqiqatlarını təqdim edirik:

1985-ci ildə “Elm” nəşriyyatında çap olunmuş və Üzeyir Hacıbəylinin 100 illiyinə həsr edilmiş “Üzeyir Hacıbəyov yaradıcılığında nəzəri və estetik problemlər” monoqrafiyası, yenə onun 1985-ci ildə yeddi dildə (rus, türk, ingilis, fransız, ərəb, fars, azərbaycan) çapdan çıxmış “Üzeyir Hacıbəyov” kitabçası (2-ci nəşr), birinci nəşr 1983-cü ildə Azərbaycan və rus dillərində çıxmışdır. 1985-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin 100 illiyinə miniatür kitabçası (rus və azərbaycan dillərində), 2005-ci ildə “Üzeyir Hacıbəyov və onun görkəmli sələfləri” ingilis dilində, 2010-cu ildə “Üzeyir Hacıbəyov” serb dilində Belqradada və ərəb dilində Əl-Küveytdə çap edilmişdir. 2010-cu ildə böyük həcmli “Ölməzlik” kitabı üç dildə (azərbaycan), “Бессмертие” (rus), “Immortality” (ingilis dilində) nəşr edilmişdir. Bu kitabda Z. Səfərovanın Üzeyir bəy Hacıbəyli haqqında hər üç dildə məqalələri çap edilmişdir.

Bütün bu kitabların təqdimatı keçirilmiş, Azərbaycan musiqisinin inkişafında əhəmiyyəti və rolu qeyd edilmişdir. “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsində Üzeyir Hacıbəyliyə həsr olunmuş tədqiqatlardan başqa, Üzeyir bəyin qardaşı Zülfüqar Hacıbəyovun həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş monoqrafiya da nəşr olunmuşdur. Müəllif Cülyetta Cəbrayılbəylidir.

2000-ci ildə “Elm” nəşriyyatında Z. Səfərovanın “Həmişəyaşar ənənələr” məqalələr kitabı, 2002-ci ildə isə rus dilində «Сеять разумное, доброе, вечное...» (сборник статей), 2012-ci ildə isə “Dedim, dedilər” məqalələr kitabı nəşr olunmuşdu. Bura onun xaricdə çıxan “Bebeklerimiz makamla ağlar” (Ankara, 2004)- və Polşada 2013-cü ildə çıxan “Азербайджанская музыка» kitablarını əlavə edirik.

“Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsində “Qara Qarayevi anarkən” məqalələr toplusu hazırlanıb nəşr olunmuşdur.

1988-ci ildə “Elm” nəşriyyatında Z. Səfərovanın çapa hazırladığı (rus dilində) “Qara Qarayevin elmi-publisistik irsi” çap olundu. Kitab Qara Qarayevin məqalələri, məruzələri, çıxışları, müsahibələrindən ibarətdir. 1997-ci ildə

“Əbdülqadir Marağai, 2008-ci ildə “Şərq-Qərb” nəşriyyatında muğam sənətinin korifeyi böyük xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlunun həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş “Şərq musiqisinin peyğəmbəri” adlı monoqrafiya çapdan çıxmışdır. 2011-ci ildə isə həmin monoqrafiya rus dilinə tərcümədə “Пророк восточной музыки” adıyla nəşr olundu.

Şöbədə “Füzuli və Azərbaycan musiqisi” (müəllifi Lalə Kazımova), “Azərbaycan operalarında muğam” (müəllifi G. Vəzirova), monoqrafiyalar araşdırılıb çap olunmuşdur.

“Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsində bir neçə biblioqrafiya hazırlanmışdır. Üzeyir Hacıbəyov” (Tərtibçilər Q.Qasımov, R. Əliyeva, redaktor E. Abasova, Z. Səfərova), Bakı, Elm, 1985.), “Müslüm Maqomayev” biblioqrafiyası (tərtibçi Ü. Talıbzadə, redaktor Z. Səfərova), Bakı, Elm, 1985.) “Əsrlərə həsr olunan illər” (Z. Səfərovanın həyat və yaradıcılığına həsr olunan biblioqrafiya), Tərtibçi Ü. Talıbzadə, Bakı, Elm, 2007. Azərbaycan elm və mədəniyyət xadimləri, Biblioqrafiya. Zemfira Səfərova, Bakı, Elm, 2010. Qara Qarayev, Biblioqrafiya. Elmi redaktor və ön sözün müəllifi Z. Səfərova. Bakı, 2008. Üzeyir Hacıbəyli, Biblioqrafiya. Elmi redaktor və ön sözün müəllifi Z. Səfərova. Bakı, 2009.

Şöbənin Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mükafatına layiq görülmüş müəllifləri: Zemfira Səfərova – Əməkdar İncəsənət xadimi(1989), Əməkdar Elm xadimi (2007) adları ilə təltif olunmuşdur.

Suraya Ağayeva – Əməkdar İncəsənət xadimi (2013) və Ülkər Talıbzadə – Əməkdar Mədəniyyət işçisi (2013) adı ilə təltif olunmuşdur.

Sonda qeyd etmək istərdik ki, “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsində hal-hazırda “Azərbaycan musiqi tarixi”nin sonrakı cildlərinin üzərində gərgin iş davam etdirilir. Yuxarıda sadaladığımız və göstərdiyimiz çoxsaylı nəşrlər isə bir daha onu sübut edir ki, “Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsinin 70 il ərzində musiqi elmimizin və ümumiyyətlə musiqimizin inkişafında mühüm nailiyyətləri və rolu danılmazdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Hacıbəyov Ü. “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları”, Bakı, 1950, s.10.
2. Касимов К. “Узеир Гаджибеков”, Bakı, 1945, s.70.
3. Qarayev Q. Z. Səfərovanın “Üzeyir Hacıbəyovun musiqi estetik görüşləri” kitabına ön söz. - M.,1973., s.3.

Земфира Сафарова (Азербайджан)**70 лет научной деятельности отдела «Истории и теории музыки»**

Одним из учредителей НАН Азербайджана был классик азербайджанской музыки, академик, выдающийся композитор Узеир Гаджибейли. Изданный им в 1945 году фундаментальный научный труд «Основы азербайджанской народной музыки» стал настольной книгой азербайджанских и зарубежных ученых.

Публикуются книги З.Сафаровой «Музыкально-эстетическое взгляды Узеира Гаджибейли», «Теоретические и эстетические проблемы в творчестве У.Гаджибейли», «Бессмертие», «Узеир Гаджибейли и его предшественники», Э.Абасовой «Узеир Гаджибеков» и «Узеир Гаджибеков, путь жизни и творчества», «Очерки азербайджанского музыкального искусства» (авторы К.Касимов, Э.Абасова) и т.д.

В отделе З.Сафаровой подготовлены и изданы средневековые трактаты С.Урмави (XIII в.), А.Марагаи (XIV в.), Ф.Ширвани (XV в.), М.Навваба (XIX в.), исследование «Музыкальная наука Азербайджана» (XIII-XX века). В последние годы Отдел работает над пятитомной «Историей азербайджанской музыки».

Ключевые слова: Узеир Гаджибейли, Земфира Сафарова, музыка Азербайджана, музыкальная наука.

Zemfira Safarova (Azerbaijan)**70 years of scientific activity of “History and theory of music” department**

One of the founders of Azerbaijan National Academy of Sciences was a classical author of Azerbaijan music, academician, outstanding composer Uzeyir Hajibeyli. The fundamental scientific work “The basic foundations of Azerbaijan folk music” published by him in 1945 was a handbook of Azerbaijan and foreign scientists.

The books of Z. Safarova “Musical-aesthetic views of Uzeyir Hajibeyli”, “Theoretical and aesthetic problems in the work of U. Hajibeyli”, “Immortality”, “Uzeyir Hajibeyli and his precursors”, E. Abasova “Uzeyir Hajibeyov” and “Uzeyir Hajibeyov, a way of the life and work”, “The sketches of Azerbaijan musical art” (authors: K. Kasimov, E. Abasova) and etc. are published.

The medieval treatises of S. Urmavi (XIII c.), A. Maragai (XIV c.), F. Shirvani (XV c.), M. Navvaba (XIX c.), “Musical science of Azerbaijan” study (XIII-XX centuries) have been prepared and published in the department of Z. Safarova. In the last years, the department has been worked on five-volume edition “History of the Azerbaijan music”.

Keywords: Uzeyir Hajibeyli, Zemfira Safarova, music of Azerbaijan, musical science